

EDWARD NOWAK

ROLA RACHUNKOWOŚCI W ZARZĄDZANIU RYZYKIEM PRZEDSIĘBIORSTWA

Słowa kluczowe: zarządzanie ryzykiem, rachunkowość

Keywords: risk management, accounting

Klasyfikacja JEL: G32

Wprowadzenie

Ryzyko jest nieodłącznie związane z prowadzeniem każdego rodzaju działalności. Ryzyko towarzyszy procesom inwestowania kapitału w różne przedsięwzięcia gospodarcze. Ryzykiem jest obarczone angażowanie w działalności wszelkiego rodzaju zasobów: rzeczowych, finansowych i ludzkich. Dotyczy ono także wyników, jakie są osiągnane w rezultacie prowadzonej działalności. Wszystkie wymienione kategorie, tzn. kapitały, zasoby i wyniki, podlegają pomiarowi w systemie rachunkowości. Dlatego rachunkowość jest ważnym narzędziem zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa.

Współczesna rachunkowość jest ukierunkowana nie tylko na retrospektywny pomiar dokonań i ich raportowanie, ale także na pomiar prospektywny, dotyczący przewidywanych rezultatów działalności. Informacje pochodzące z systemu rachunkowości umożliwiają ocenę poziomu ryzyka towarzyszącego działalności jednostek gospodarczych. Ponadto, rachunkowość dysponuje odpowiednimi instrumentami, które w pewnych sytuacjach są skutecznymi sposobami zabezpieczenia przed ryzykiem. Oznacza to, że rachunkowość nabiera coraz większego znaczenia w procesie zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa i jest niezbędnym elementem tego procesu.

Roli rachunkowości w zarządzaniu ryzykiem poświęcony jest niniejszy artykuł. Zasadnicza teza artykułu zawiera się w stwierdzeniu, że skuteczne zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa wymaga wykorzystania instrumentów rachunkowości na etapach identyfikacji, pomiaru, sterowania i raportowania ryzyka. Głównym celem artykułu jest ukazanie znaczenia informacji z rachunkowości w szacowaniu ryzyka działalności oraz wskazanie instrumentów rachunkowości służących zabezpieczeniu przed negatywnymi skutkami występującego ryzyka. Cel ten został zrealizowany przez studia krajowej i zagranicznej

literatury oraz analizę regulacji rachunkowości i stanowisk instytucji zajmujących się normalizacją rachunkowości i zarządzania ryzykiem.

Zarządzanie ryzykiem w procesie zarządzania przedsiębiorstwem

Zarządzanie ryzykiem gospodarczym powinno stanowić ważny element systemu zarządzania przedsiębiorstwem. Wynika to z definicji zarządzania, przyjętej przez Międzynarodową Federację Księgowych (*International Federation of Accountants*, w skrócie IFAC) w deklaracji *Rola i domena zawodowych księgowych w gospodarce*¹. Zgodnie z tą definicją, zarządzanie jest zestawem obowiązków i praktyk, stosowanych przez zarząd i kierownictwo wyższych szczebli zarządzania, ukierunkowanych na²:

- określanie strategicznych kierunków działania,
- zapewnienie osiągnięcia założonych celów,
- zabezpieczenie zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa,
- kontrolowanie racjonalności wykorzystania zasobów przedsiębiorstwa.

Zapewnienie, że ryzyko przedsiębiorstwa jest odpowiednio zarządzane jest w tej definicji jedną z podstawowych aktywności zarządczych, w które powinni być zaangażowani specjaliści ds. rachunkowości.

Ta sama organizacja zdefiniowała zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa w Międzynarodowych Wytycznych Dobrych Praktyk pt. *Ocena i doskonalenie zarządzania w organizacjach*. Według tych wytycznych, zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa jest procesem planowania, organizowania, kierowania, wykonywania i kontroli działań w przedsiębiorstwie, które powinno przyczynić się do wzrostu wartości dla interesariuszy i obniżenia ryzyka występowania zdarzeń niekorzystnych zaniżających tę wartość³. Z definicji tej wynika, że zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa powinno być ukierunkowane na maksymalizację wartości dla interesariuszy, głównie dla właścicieli. Wzrost wartości dla właścicieli jest bowiem nadrzędnym kryterium podejmowania decyzji i stanowi podstawę oceny procesu zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa. Przeto zarządzanie ryzykiem powinno być ważnym elementem koncepcji zarządzania przez wartość. Skuteczne zarządzanie ryzykiem powinno zatem zabezpieczyć przedsiębiorstwo przed obniżeniem wartości dla interesariuszy, a w dłuższym okresie zagwarantować jej wzrost.

Ze względu na problematykę niniejszego artykułu, warto jeszcze przytoczyć definicję zarządzania ryzykiem zawartą w opracowaniu *Official Terminology* brytyjskiego instytutu CIMA (*Chartered Institute of Management Accountants*). Według tej terminologii, zarządzanie ryzykiem jest procesem rozpoznania ryzyka oraz panowania nad ryzykiem,

¹ *The Roles and Domain of the Professional Accountant in Business*, International Federation of Accountants, London 2005.

² *Board Briefing on IT Governance*, IT Governance Institute, New York 2003.

³ *Evaluating and Improving Governance in Organizations*, International Federation of Accountants, London 2009.

na jakie nieuchronnie jest narażone przedsiębiorstwo w dążeniu do osiągnięcia celów jego działalności⁴. Również komitet COSO (*The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission*) wskazuje na takie ukierunkowanie zarządzania ryzykiem, aby było odpowiednio zabezpieczone funkcjonowanie przedsiębiorstwa z punktu widzenia realizacji jego celów⁵.

Zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa powinno mieć charakter zintegrowany i obejmować działania związane z tworzeniem i realizacją strategii przedsiębiorstwa. Chodzi przy tym o działania ukierunkowane zarówno na ograniczenie negatywnych skutków ryzyka, jak i wykorzystanie możliwości tkwiących w ryzyku. Powinno ono dotyczyć wszystkich rodzajów ryzyka działalności przedsiębiorstwa: finansowego, rynkowego, operacyjnego i strategicznego. Ponadto, zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa jest procesem obejmującym działania wykonywane systematycznie i podejmowane w reakcji na pojawiające się ryzyko.

Zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa jest procesem, na który składają się określone etapy, obejmujące powiązane ze sobą działania, przy czym liczba wyróżnionych etapów tego procesu jest w pewnym stopniu sprawą konwencji i zależy od autora. Z punktu widzenia problematyki niniejszego artykułu, zasadne jest podzielenie procesu zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa na cztery etapy:

- identyfikacja ryzyka,
- szacowanie ryzyka,
- sterowanie ryzykiem,
- monitorowanie ryzyka.

Na poszczególnych etapach procesu zarządzania ryzykiem mogą być wykorzystane pewne instrumenty rachunkowości oraz informacje dostarczane przez rachunkowość, przy czym na różnych etapach tego procesu możliwości zastosowania metod rachunkowości zarządczej są odmienne. W niniejszym artykule uwaga zostanie skoncentrowana na dwóch najważniejszych zagadnieniach, tj. na informacjach o ryzyku dostarczanych przez rachunkowość oraz na instrumentach rachunkowości służących zabezpieczeniu przed ryzykiem.

Rachunkowość jako źródło informacji na potrzeby oceny ryzyka przedsiębiorstwa

Rachunkowość jest niewątpliwie najważniejszym źródłem informacji ekonomicznych na temat działalności przedsiębiorstwa. Ważnym segmentem informacji dostarczanych przez rachunkowość są te, które dotyczą zagrożeń i ryzyka dotyczącego działalności. Wymóg ujawnienia informacji w tym zakresie jest określony w różnych normach regulujących sposób prowadzenia rachunkowości, tj. w nadrzędnych zasadach rachunkowości, standardach rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, dyrektywach Unii Europejskiej dotyczących rachunkowości. W naszym kraju dochodzą do tego jeszcze regulacje zawarte

⁴ *CIMA Official Terminology*, Chartered Institute of Management Accountants, Oxford 2005.

⁵ *Enterprise Risk Management Integrated Framework*, Committee of Sponsoring Organizations of Treadway Commission, London 2004.

w ustawie o rachunkowości i w aktach wykonawczych do niej oraz w krajowych standardach rachunkowości.

Głównym źródłem informacji ekonomicznych na temat działalności jednostki gospodarczej dla interesariuszy zewnętrznych jest sporządzany obligatoryjnie raport roczny. Raport ten obejmuje roczne sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności jednostki, nazywane także raportem zarządu. Sprawozdanie finansowe jest najważniejszym nośnikiem informacji na temat sytuacji finansowej, sytuacji majątkowej, wyników finansowych oraz przepływów pieniężnych.

Informacje ujawniane w podstawowych zestawieniach rachunkowych, tj. bilansie, rachunku zysków i strat, rachunku przepływów pieniężnych oraz zestawieniu zmian w kapitale własnym, ukazują kształtowanie się różnych kategorii finansowych w okresie sprawozdawczym. Większość tych kategorii jest obarczonych ryzykiem realizacji, dlatego na podstawie ich wartości szacuje się skalę ryzyka, stosując najczęściej takie metody, jak miary zmienności. Innymi, bardziej zaawansowanymi metodami oceny ryzyka są miary poziomu bezpieczeństwa i koncepcje wartości zagrożonej⁶.

Miara bezpieczeństwa jest najczęściej określana dla stopy zwrotu i wyraża się wzorem:

$$P(R \leq R_b) = \alpha,$$

gdzie:

- R – stopa zwrotu,
- R_b – poziom bezpieczeństwa,
- P – prawdopodobieństwo,
- α – bliska zeru wartość prawdopodobieństwa.

Wartość narażona na ryzyko jest najczęściej wyznaczana dla wartości rynkowej przedsiębiorstwa lub pozycji aktywów (np. instrumentów finansowych). Wyznacza się ją z następującej relacji:

$$P(V < V_o - VaR) = \alpha,$$

gdzie:

- V – wartość na koniec okresu,
- V_o – wartość na początek okresu,
- VaR – wartość narażona na ryzyko.

Ryzykiem są także obarczone inne miary rezultatów działalności przedsiębiorstwa, podlegające pomiarowi w rachunkowości, a mianowicie wyniki finansowe i przepływy pieniężne netto. Odnosząc do tych wielkości koncepcję VaR można ustalić:

---

⁶ K. Jajuga: *Enterprise Risk-Systematization and Implementation Issues*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2007, nr 455.

- zysk narażony na ryzyko (EaR – *Earnings at Risk*),
- przepływy pieniężne narażone na ryzyko (CFaR – *Cash Flow at Risk*).

Koncepcja VaR jest wykorzystywana w krótkoterminowej analizie ryzyka. Natomiast metody zysku narażonego na ryzyko i przepływów pieniężnych narażonych na ryzyko mogą być stosowane w pomiarze ryzyka w długim okresie.

Normy rachunkowości, międzynarodowe i krajowe, zobowiązują również przedsiębiorstwa do ujawniania w sprawozdaniach informacji dotyczących ryzyka. W Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych* zaleca się ujawnianie informacji o poczynionych założeniach odnośnie przyszłości oraz innych przyczynach niepewności szacunków na koniec okresu sprawozdawczego, co do których istnieje znaczące ryzyko przeprowadzania istotnych korekt wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego⁷. Informacje te powinny być zaprezentowane w informacji dodatkowej, będącej obligatoryjnym elementem sprawozdania finansowego.

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości ogłosiła ponadto tzw. *Praktyczne stanowisko. Komentarz zarządu*, w którym przedstawione są założenia dotyczące prezentacji tego sprawozdania⁸. Komentarz zarządu zawiera informacje przydatne różnym interesariuszom przy ocenie perspektyw i ogólnego ryzyka jednostki gospodarczej, a także skuteczności strategii zarządu w osiąganiu założonych celów. Komentarz zarządu powinien wyjaśniać główne trendy i czynniki, które z dużym prawdopodobieństwem wpływają na przyszłe wyniki działalności, sytuację i wzrost przedsiębiorstwa. Raport ten zatem poszerza i uzupełnia sprawozdanie finansowe, dostarczając informacji o zdarzeniach, które wpływają na kształtowanie się różnych kategorii finansowych prezentowanych w tym sprawozdaniu.

Instrumenty rachunkowości na potrzeby zabezpieczenia przed ryzykiem

Negatywne skutki związane z ryzykiem działalności przedsiębiorstwa mogą być ograniczone poprzez odpowiednie reagowanie na występujące ryzyko. Chodzi o to, aby przyjąć aktywną postawę wobec ryzyka, polegającą na stosowaniu odpowiednich rozwiązań ukierunkowanych na zabezpieczenie się przed zagrożeniami dotyczącymi rezultatów działalności przedsiębiorstwa. Ograniczenie ryzyka w tym zakresie do poziomu możliwego do zaakceptowania można osiągnąć m. in. przez zastosowanie pewnych instrumentów rachunkowości. Typowymi sposobami rachunkowości zabezpieczającej dokonania przed ryzykiem są zasady rachunkowości, instrumenty zabezpieczające oraz rezerwy.

Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej za podstawowe założenie przyjmowane przy sporządzaniu sprawozdań finansowych uznają zasadę kontynuacji dzia-

⁷ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, IFRS Foundation, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011, s. A44.

⁸ *Ibidem*, s. B1929–1952.

łałości. Zasada ta oznacza przyjęcie założenia, że jednostka gospodarcza nadal będzie kontynuowała swoją działalność w dającej się przewidzieć przyszłości. Zakłada się zatem, że jednostka nie zaniecha działalności gospodarczej (np. z powodu postawienia w stan upadłości lub likwidacji) oraz nie będzie istotnie ograniczać jej zakresu. Jeżeli jednostka zamierza lub musi to zrobić, wówczas sprawozdanie finansowe powinno być sporządzone według innych zasad, które powinny być ujawnione⁹.

Kierownictwo jednostki jest zobowiązane do oceny zdolności jednostki gospodarczej do kontynuowania działalności. Oceniając tę zdolność bierze pod uwagę wszelkie dostępne informacje dotyczące przyszłości, która odpowiada co najmniej dwunastu miesiącom od końca roku obrotowego. Jeżeli kierownictwo jest świadome występowania istotnych niepewności dotyczących zdarzeń lub okoliczności, które mogą rodzić poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności, należy ujawnić ich występowanie. Jeśli założenie kontynuowania działalności nie jest spełnione, wówczas ten fakt powinien być ujawniony w sprawozdaniu finansowym wraz z podaniem powodu, dla którego jest ono uznane za niezasadne¹⁰.

Przy sporządzaniu sprawozdań finansowych należy przestrzegać zasady ostrożności, co też ma znaczenie dla zabezpieczenia przed ryzykiem działalności. Zasada ta zobowiązuje jednostki do takiej wyceny aktywów, aby nie zawyżać ich wartości. Składniki aktywów i pasywów wycenia się zatem na podstawie faktycznie poniesionych na ich nabycie cen lub na wytworzenie kosztów. Podobnie, wynik finansowy powinien być tak ustalany, aby nie zawyżać jego wysokości. Dlatego przychody nie mogą być przeszacowane, zaś koszty – niedoszacowane. Tak więc, dokonując oszacowania w warunkach niepewności należy zachować rozwagę przy przeprowadzaniu subiektywnych ocen. Ma to podstawowe znaczenie dla realności wartości wycenianych aktywów oraz wysokości ustalonego wyniku finansowego.

Ważnym instrumentem zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa, mającym na celu ochronę jednostki gospodarczej przed negatywnymi skutkami ryzyka jest zabezpieczenie. Problematyką tą zajmuje się specyficzny obszar rachunkowości, jakim jest rachunkowość zabezpieczeń (ang. *hedge accounting*). Rachunkowość zabezpieczeń ma na celu zmniejszenie ryzyka utraty wartości, na jakie są narażone pewne składniki aktywów lub zobowiązań. Dotyczy ona przede wszystkim instrumentów finansowych, a niekiedy także innych składników sprawozdań finansowych. Instrumenty rachunkowości zabezpieczeń stosuje się wtedy, gdy można określić wpływ ryzyka na wynik finansowy jednostki gospodarczej.

Rachunkowość zabezpieczeń obejmuje specyficzne zasady wyceny, ujmowania i prezentacji skutków zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanych i instrumentów zabezpieczających. W Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 39 *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena* są wskazane trzy rodzaje powiązań zabezpieczających:

---

⁹ *Ibidem*, s. A438.

¹⁰ *Ibidem*, s. A417.

- zabezpieczenie wartości godziwej,
- zabezpieczenie przepływów pieniężnych,
- zabezpieczenie udziałów w aktywach netto w podmiocie zagranicznym.

Pozycją zabezpieczaną jest składnik aktywów, zobowiązanie, uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie, wysoce prawdopodobna planowana przyszła transakcja lub inwestycja netto w jednostce działającej za granicą, która naraża jednostkę na ryzyko zmiany wartości godziwej lub zmiany przyszłych przepływów pieniężnych. Instrumentem zabezpieczającym jest wyznaczony instrument pochodny lub inny składnik aktywów finansowych niebędący instrumentem pochodnym lub zobowiązanie finansowe niebędące instrumentem pochodnym, od których oczekuje się, że ich wartość godziwa albo wynikające z nich przepływy pieniężne skompensują zmiany wartości godziwej lub przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej¹¹.

Stosowanie instrumentów zabezpieczających wymaga przeprowadzenia analizy efektywności zabezpieczenia, której celem jest ocena skuteczności ochrony przed ryzykiem. Efektywność zabezpieczeń oznacza stopień, w jakim zmiany wartości godziwej lub przepływów pieniężnych z zabezpieczonej pozycji, możliwe do przypisania zabezpieczanemu ryzyku, są kompensowane zmianami wartości godziwej lub przepływów pieniężnych z instrumentu zabezpieczającego¹². Zgodnie z MSR 39 zabezpieczenia uznaje się za skuteczne (efektywne), jeśli stopień ten zawiera się w przedziale od 80 do 125%. Efektywność zabezpieczenia można również ocenić na podstawie korelacji między wartością godziwą lub przepływami pieniężnymi z pozycji zabezpieczanej, a tymi wynikającymi z instrumentu zabezpieczającego. W tym przypadku zabezpieczenie uznaje się jako efektywne, jeśli korelacja ta jest statystycznie istotna.

Skutecznym sposobem zabezpieczania przedsiębiorstwa przed negatywnymi konsekwencjami ryzyka są rezerwy. Do tworzenia rezerw zobowiązują jednostki gospodarcze międzynarodowe i krajowe normy rachunkowości, a są one nakazane głównie przez zasadę ostrożności. Z jednej strony, rezerwy są elementem szeroko rozumianych zobowiązań urealnających wielkość zadłużenia, przez co wpływają na sytuację finansową jednostki. Z drugiej strony, rezerwy są składnikiem kosztów działalności, przez co urealniają wynik finansowy i wpływają na rentowność jednostki¹³.

Zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości nr 37 *Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe*, przez rezerwy rozumie się zobowiązania, których kwota lub termin zapłaty są niepewne¹⁴. Rezerwy tworzy się na wysoce prawdopodobne przyszłe zobowiązania, wynikające ze zdarzeń przeszłych pod warunkiem, że ich kwotę można wiarygodnie oszacować. Uregulowanie tych zobowiązań w przyszłości spowoduje

¹¹ *Ibidem*, s. A1063.

¹² *Ibidem*.

¹³ J. Kalinowski, *Rezerwy*, [w:] *Rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007.

¹⁴ *Międzynarodowe Standardy...*, *op cit*, s. A990.

wpływ środków z jednostki gospodarczej. Rezerwy tworzone na zobowiązania są rezerwami *sensu stricto*.

Szczególną grupą rezerw są rezerwy kapitałowe, które są elementem kapitału własnego jednostki gospodarczej. Tworzenie tych rezerw w rachunkowości jest wyrazem realizacji koncepcji zachowania kapitału oraz zabezpieczenia przedsiębiorstwa przed nadmiernym zmniejszeniem wyniku finansowego¹⁵. Podstawowymi składnikami rezerw kapitałowych są: kapitał zapasowy, kapitał rezerwowy i kapitał z aktualizacji wyceny. Wymienione kapitały stanowią zabezpieczenie aktywów netto jednostki, które wyznaczają wartość przedsiębiorstwa dla właścicieli.

Specyficznym rodzajem rezerw w rachunkowości są rezerwy kosztowe, czyli bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów. Są to rezerwy tworzone w ciężar kosztów na przyszłe wydatki, które są spowodowane bieżącą działalnością przedsiębiorstwa. Takie wydatki przewidywane do poniesienia w okresach przyszłych są wysoce prawdopodobne, dlatego bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów mają charakter rezerw tworzonych w związku z ryzykiem działalności w przyszłości.

Podsumowanie

Wszystkie kategorie finansowe podlegające pomiarowi w systemie rachunkowości przedsiębiorstwa, podlegają wpływowi czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Dlatego nie można dokładnie przewidzieć, na jakim poziomie ukształtują się te wielkości w rozpatrywanym okresie. Jest to skutkiem występowania ryzyka w przedsiębiorstwie, które towarzyszy nieodłącznie każdej działalności gospodarczej. Istotną rolę w zarządzaniu przedsiębiorstwem w tych warunkach odgrywa rachunkowość, która jest najważniejszym źródłem informacji finansowych, w tym także tych dotyczących ryzyka. Informacje pochodzące z rachunkowości umożliwiają oszacowanie poziomu ryzyka, na jakie jest narażona realizacja różnych dokonań przedsiębiorstwa. Ważne jest także odpowiednie zabezpieczenie się przed ujemnymi skutkami ryzyka, co jest możliwe przy wykorzystaniu rozwiązań, jakimi dysponuje rachunkowość. Rolę rachunkowości w procesie zarządzania ryzykiem trudno wręcz przecenić.

Literatura

Board Briefing on IT Governance, IT Governance Institute, New York, 2003.

CIMA Official Terminology, Chartered Institute of Management Accountants, Oxford 2005.

Enterprise Risk Management Integrated Framework, Committee of Sponsoring Organizations of Treadway Commission, London 2004.

---

¹⁵ A. Szydełko: *Rezerwy jako instrument zabezpieczenia przed ryzykiem*, [w:] *Rachunkowość w zarządzaniu ryzykiem w przedsiębiorstwie*, red. E. Nowak, PWE, Warszawa 2010.

- Evaluating and Improving Governance in Organizations*, International Federation of Accountants, London 2009.
- Jajuga K.: *Enterprise Risk-Systematization and Implementation Issues*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2007, nr 455.
- Kalinowski J., *Rezerwy*, [w:] *Rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, IFRS Foundation, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011.
- Szydełko A.: *Rezerwy jako instrument zabezpieczenia przed ryzykiem*, [w:] *Rachunkowość w zarządzaniu ryzykiem w przedsiębiorstwie*, red. E. Nowak, PWE, Warszawa 2010.
- The Roles and Domain of the Professional Accountant in Business*, International Federation of Accountants, London 2005.

prof. zw. dr hab. Edward Nowak
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Katedra Rachunku Kosztów i Rachunkowości Zarządczej

Streszczenie

Zarządzanie ryzykiem w aktualnych warunkach prowadzenia działalności jest jednym z podstawowych zadań kierownictwa i menedżerów przedsiębiorstwa. Zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa jest procesem obejmującym identyfikację, pomiar, sterowanie i monitorowanie ryzyka. Na każdym z etapów tego procesu mogą być wykorzystane określone rozwiązania z zakresu rachunkowości. Rachunkowość jest bowiem głównym źródłem informacji na temat działalności przedsiębiorstwa, w tym także tych dotyczących ponoszonego ryzyka. Rachunkowość dysponuje ponadto określonymi instrumentami, które umożliwiają zabezpieczenie przed zagrożeniami, na jakie są narażone różne kategorie finansowe. Artykuł niniejszy ukazuje rolę wybranych instrumentów rachunkowości w procesie zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa przy wykorzystaniu informacji finansowych.

THE ROLE OF ACCOUNTING IN ENTERPRISE RISK MANAGEMENT

Summary

Risk management in today's operating conditions is one of the basic objectives of the management staff and enterprise managers. Enterprise risk management is a process involving risk identification, measurement, control and monitoring. Specific accounting solutions may be applied at each stage of this process. Accounting is the major source of information about the enterprise operation, including the incurred risk. Moreover, accounting adopts certain instruments, enabling protection against hazards to which various financial categories are exposed. This paper demonstrates the role of selected accounting instruments in the enterprise risk management process with the use of financial information.

